

SIGURNOST I ZAŠTITA NA RADU

Uređuje: Indira Aurer Jezerčić

I. Aurer Jezerčić*

DLS d. o. o.
Prilaz Ivana Visina 1-3, 10 000 Zagreb

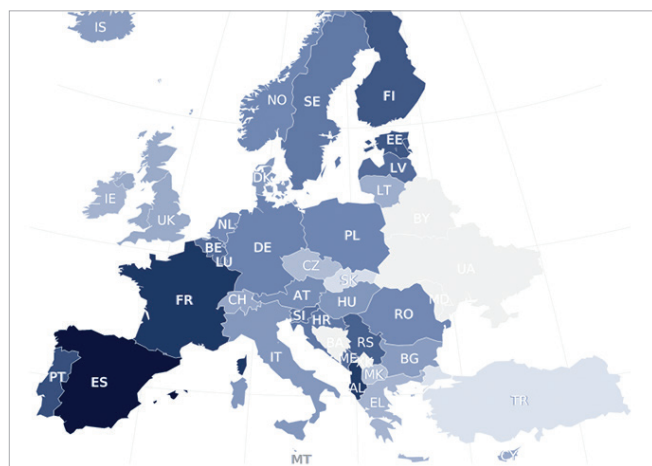
Europsko istraživanje poduzeća o novim rizicima i rizicima u nastajanju (ESENER)

Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu (EU-OSHA) pokrenula je niz projekata namijenjenih procjeni mogućih učinaka novih tehnologija, novih načina rada i društvenih promjena koje se odnose na sigurnost i zdravlje zaposlenika. U jedan od takvih projekata spada i Europsko istraživanje poduzeća o novim rizicima i onima u nastajanju (ESENER)**. To je opsežno istraživanje o načinima upravljanja sigurnosnim i zdravstvenim rizicima na radnim mjestima u Europi.

“Poticaji” i “prepreke” kod upravljanja rizicima na radu

Osim utvrđivanja novih rizika koji nastaju, cilj takvih projekata je predviđanje promjena koje bi mogle utjecati na sigurnost i zdravlje na radnom mjestu. Proučavanjem novih rizika i onih u nastajanju poput psihosocijalnih rizika traže se odgovori na nedovoljno proučena područja sigurnosti i zdravlja na radu, koji su sve važnije područje zanimanja na radnim mjestima u Europi. Kroz analiziranje utjecaja “poticaja” i “prepreka” kojima je moguće upravljati rizicima nastoji se dati odgovore o njihovom značaju. Pod “poticaje” za provedbu sigurnosti i zdravlja na radu spadaju ispunjavanje zakonske obveze, ispunjavanje očekivanja radnika, povećavanje produktivnosti, reputacija organizacije i izbjegavanje novčanih kazni inspekcije rada. “Prepreke” bi bile nedostatak vremena ili osoblja, nedostatak novca, nedovoljna osviještenost osoblja, nedovoljna osviještenost uprave, nedostatak stručnog znanja ili podrške stručnjaka, papirologija i složenost zakonskih obveza.

Podatci istraživanja pružili su informacije o svijesti o rizicima u sigurnosti i zdravlju na radu – OSH,*** upravljanju tim rizicima te o poticajima i preprekama za upravljanje sigurnošću u poduzećima. Preciznije, cilj je bio odgovoriti na neka konkretna pitanja iz područja upravljanja rizikom na koje nije bilo moguće dobiti odgovore iz pojedinačnih skupova podataka (nacionalnih, literaturnih i sl.).**** Istraživanje je provedeno u razdoblju od 2009. do 2014. godine, a obuhvatilo je sve države članice EU-a te Tursku, Norvešku i Švicarsku, odnosno 31 zemlju ukupno. Ispitanici su bili zaposleni u organizacijama iz privatnog i javnog sektora, s deset ili više zaposlenih. Naknadno se istraživanje proširilo i na mikropoduzeća s pet do deset zaposlenika te poljoprivredna poduzeća. U istraživanje je uključeno pet novih zemalja: Albanija, Island, bivša jugoslavenska Republika Makedonija, Crna Gora i Srbija.

U toj velikoj istraživačkoj studiji pokušalo se naći odgovore na sljedeća pitanja:

1. Je li izloženost općim rizicima na radu, rizicima u radnom okolišu, psihosocijalnim rizicima – PSR***** i poremećajima mišićno-koštanog sustava – MSD***** u poduzećima u korelaciji sa spoznajom o postojanju tih istih rizika i načinom upravljanja sigurnošću?
2. Je li zdravstveno stanje i kvaliteta života koji su povezani s uvjetima rada u korelaciji sa spoznajom o prisutnosti rizika kao i upravljanjem sigurnošću?
3. Koliko je upravljanje sigurnošću dobro predstavljeno radnicima putem edukacija o svim vrstama rizika na radnom mjestu i njihovom utjecaju na zdravlje zaposlenika?
4. Utječe li na stav o kvaliteti sustava upravljanja sigurnošću kod zaposlenika prisutnost poticajnih faktora (opredijeljenost nadređenih, sudjelovanje zaposlenika u prevenciji rizika) i prepreka (nedostatak resursa i stručnosti) unutar poduzeća? Ako da, u kakvoj su korelaciji?
5. Je li primjereno grupirati poduzeća prema pozadinskim uvjetima kao što su država, sektor i veličina ili je to moguće učiniti

* Mr. sc. Indira Aurer Jezerčić, dipl. ing. kem. teh.
e-pošta: indira.aurer@gmail.com

** European Survey of Enterprises on New and Emerging Risks

*** Occupational safety and health

**** Health and safety risks at the workplace: a joint analysis of three major surveys, European Agency for Safety and Health at Work, 2017., <https://osha.europa.eu/hr/tools-and-publications/publications/health-and-safety-risks-workplace-joint-analysis-three-major/view>

***** Psychosocial risk

***** Musculoskeletal disorder

samo na osnovi načina upravljanja sigurnošću i postojećim poticajima i preprekama za upravljanje sigurnošću?

Tako postavljenim istraživanjima htjelo se dovesti u korelaciju perspektivu poslodavaca s obzirom na upravljanje rizicima i svijest o rizicima te, s druge strane, perspektivu zaposlenika s obzirom na izloženost rizicima i ishode mjera sigurnosti i zaštite zdravlja na radu. Evo glavnih zaključaka.

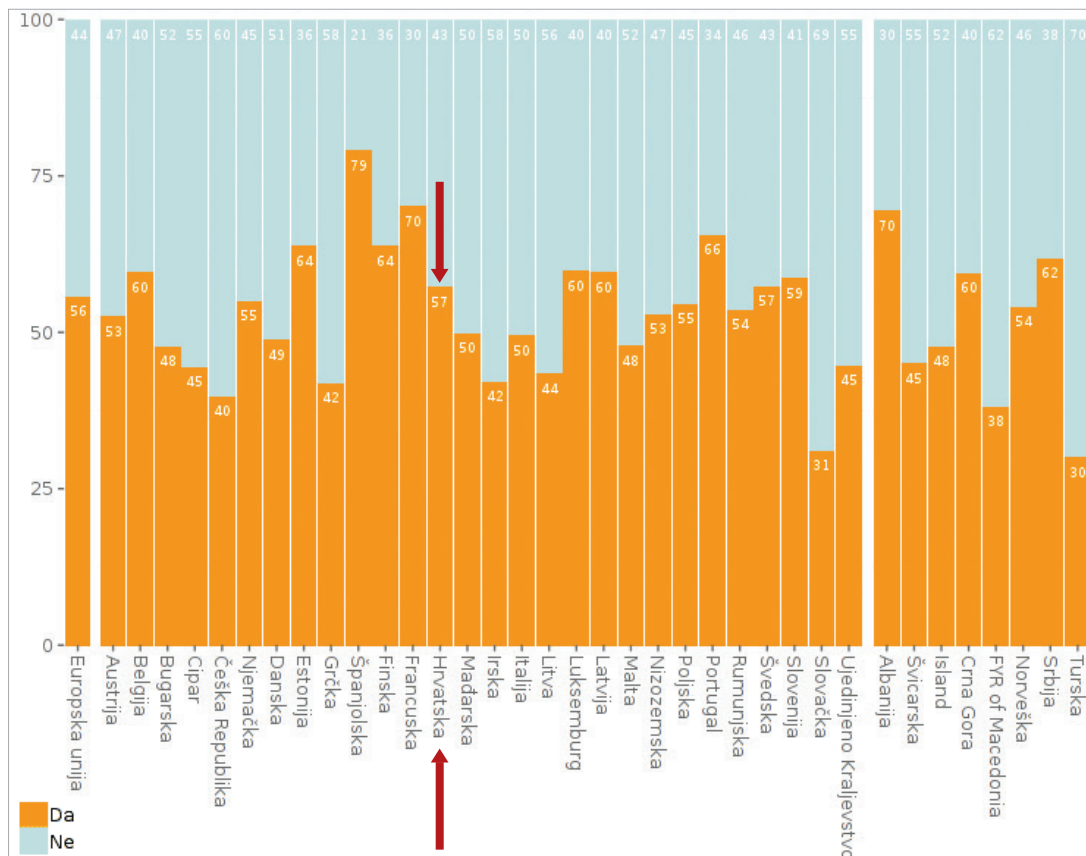
- 1.–3. Izloženost općim rizicima, MSD i PSR pozitivno korelira sa sviješću o rizicima i upravljanjem sigurnošću u poduzećima. Što su rizici veći, viši je i stupanj upravljanja sigurnošću. Bolje upravljanje rizicima pozitivno je povezano s detaljnim i specifičnim informacijama o rizicima u poduzećima. Zdravstveno stanje zaposlenika koje se može povezati s radnim mjestom bolje je gdje je svijest i upravljanje sigurnošću na višoj razini. Nije utvrđena veza općeg zdravstvenog stanja zaposlenika sa stupnjem upravljanja sigurnošću u poduzeću. Visoka informiranost zaposlenika o općim rizicima i onima povezanim s MSD-om kao i njihov utjecaj na zdravlje gotovo i nisu u svezi s upravljanjem sigurnošću u poduzeću. Međutim, kada zaposlenici prijavljuju probleme vezane uz mentalno zdravlje, odnos s upravljanjem PSR-om u poduzeću se povećava. Ti rezultati sugeriraju da poduzeća reagiraju na visok rizik izloženosti zaposlenika, a posebno na izloženost specifičnim rizicima, osobito u slučaju upravljanja PSR-om. Problemi mentalnog zdravlja s kojima se susreću zaposlenici također se pozitivno odnose na upravljanje PSR-om.
4. Analizirali su se i postavili u odnose poticaji i prepreke u upravljanju sigurnošću. Iz rezultata se može zaključiti da poticaji kao što su osviještenost i predanost menadžmenta,

postojanje zakonskih predstavnika zaposlenika i uključivanje samih zaposlenika u upravljanje sigurnošću i zdravljem na radu rezultiraju poboljšanim upravljanjem sigurnošću. Posebno je ta korelacija značajna za rizike od poremećaja mišićno-koštanih sustava (MSD). Izravna veza s poboljšanim upravljanjem rizikom nije pronađena za poticaje kao što su ispunjavanje očekivanja zaposlenika, povećana produktivnost ili ugled poduzeća. Isto je i s preprekama kao što su nedostatak vremena, osoblja, resursa i znanja za koje nije pronađen utjecaj na razinu upravljanja sigurnošću. Kod upravljanja psihosocijalnim rizicima (PSR), jedini statistički značajni poticaj je da zaposlenik bude uključen u osmišljavanje i izbor mjera usmjerenih na upravljanje PSR-om. Uključenost zaposlenika u upravljanje određenim psihosocijalnim rizicima pozitivno je povezana s cjelokupnim upravljanjem PSR-om na radnom mjestu. Dobro upravljanje PSR-om također je tamo gdje se poštuje zaposlenike, gdje je transparentna komunikacija, kao i mogućnost rasprave o potencijalnim rizicima.

5. S obzirom na razlike po zemljama i sektorima djelatnosti, utvrđeno je da su sektori veći poticaji razine svijesti i upravljanja rizikom kod MSD-a. Zemlje su pak jači poticaji u prevenciji PSR-a. To može značiti da politički i kulturni čimbenici ovdje imaju veću ulogu.

Interaktivna karta za pregled prikupljenih podataka

Kako bi se omogućila vizualizacija, razmjena i detaljno proučavanje podataka dobivenih u istraživanju, dostupna je "Interak-

Slika 1 – Prisutnost zamornih ili bolnih položaja, uključujući dugo sjedenje, za sva poduzeća, (bez obzira na veličinu) za sve zemlje. 57 % ispitanih u Hrvatskoj potvrdili su izloženost tom riziku.

ativna nadzorna ploča** koja pomaže proučiti odgovore za izbor ESENER-ovih pitanja prema državi, vrsti sektora i veličini poduzeća. Uistinu je pregled kombinacija i usporedbi raznolik. Pregled je moguć prema velikom broju konkretnih pitanja iz područja;

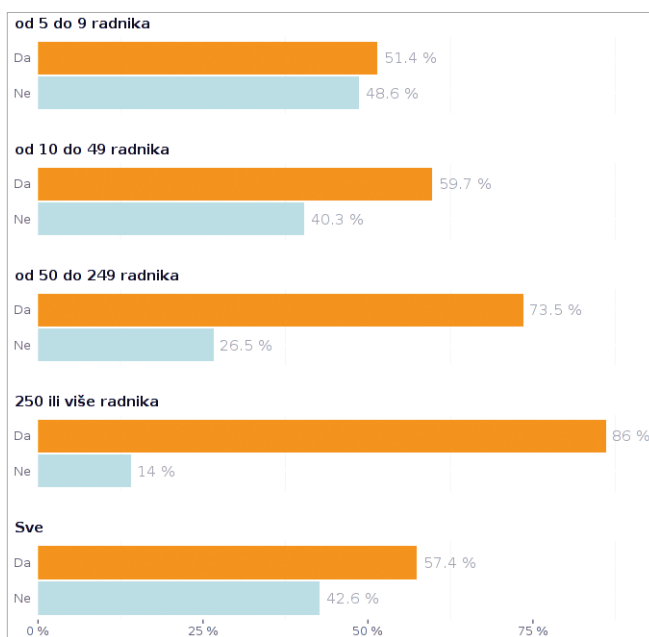
- korištenja usluga liječnika medicine rada, psihologa, stručnjaka koji se bavi ergonomskim dizajnom i opremanjem radnih mjesta, dostupnost procjene rizika i drugih dokumenata koji se odnose na ZNR, određivanje proračuna za mjere i opremu ZNR-a, mjera za promicanje važnosti zdravog načina života među zaposlenicima (svijest o zdravoj prehrani, bavljenje sportom izvan radnog vremena, vježbama za tijelo na radnom mjestu),
- zamorni i bolni položaji, ponavljajući pokreti šaka ili ruku, rizik od nesreća prilikom uporabe vozila tijekom obavljanja posla (ali ne i prilikom dolaska na radno mjesto i odlaska s njega),
- pritisak zbog kratkih vremenskih rokova, nedostatan utjecaj radnika, strah od gubitka posla, dugo ili neujednačeno radno vrijeme i niz drugih pitanja.

U nastavku su prikazani grafikoni kao ilustracija mogućnosti pregleda pomoću te Interaktivne karte.

1. Rezultat za pitanje o prisutnosti rizika u poslovnoj jedinici: Zamorni ili bolni položaj, uključujući dugo sjedenje

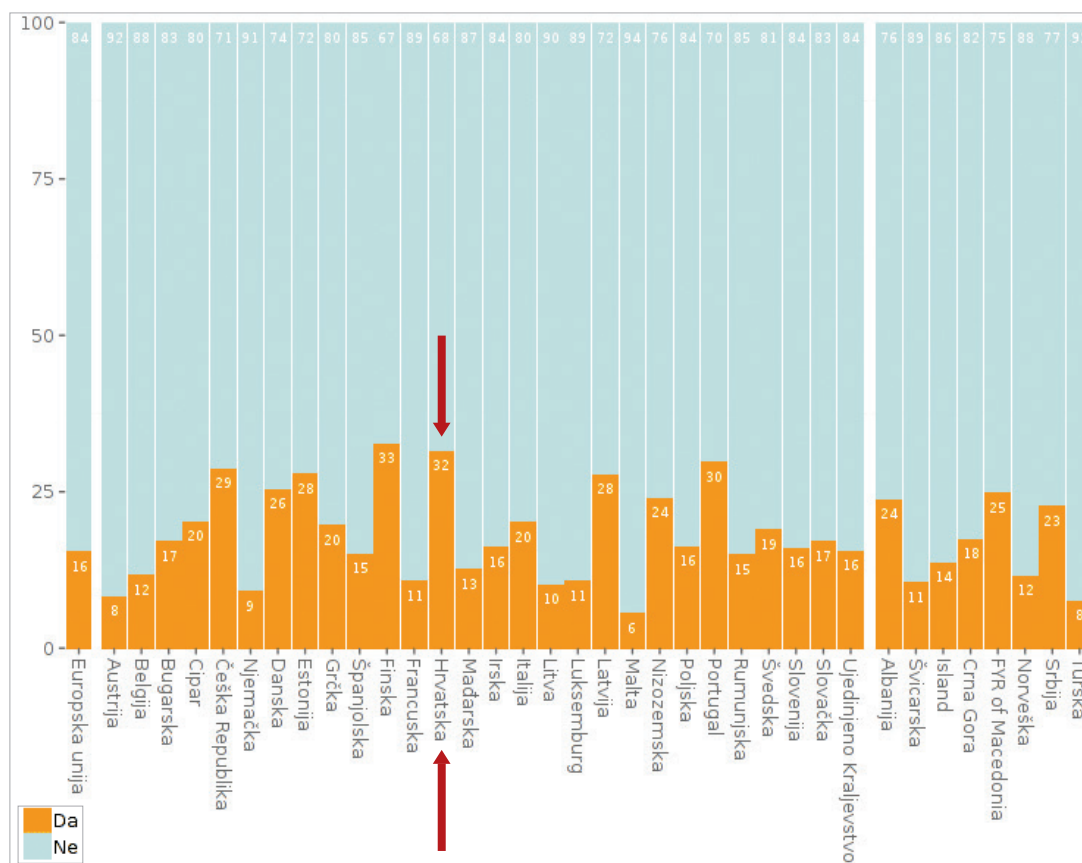
Na slici 1 su u obliku stupčastoga grafikona prikazane vrijednosti svih odgovora po pojedinoj zemlji. 57 % ispitanih u Hrvatskoj potvrdili su izloženost tom riziku. Rezultat se odnosi na sva po-

* <https://osha.europa.eu/hr/surveys-and-statistics-osh/esener>

Slika 2 – Prisutnost zamornih ili bolnih položaja, uključujući dugo sjedenje, s obzirom na veličinu poduzeća u Hrvatskoj

duzeća, bez obzira na sektor i veličinu. Kada se podatci detaljnije pogledaju s obzirom na veličinu poduzeća, može se uočiti da su zaposlenici u Hrvatskoj više svjesni tog rizika u poduzećima s većim brojem zaposlenih, gdje je u pravilu upravljanje sigurnošću na višoj razini (slika 2). Ovdje se uklapamo u zaključak o pozitiv-

Slika 3 – Prisutnost straha od gubitka posla kod zaposlenika, bez obzira na veličinu poduzeća za sve zemlje. 32 % ispitanih u Hrvatskoj potvrdili su izloženost tom riziku.

noj povezanosti prisutnosti rizika sa sviješću o riziku i upravljanju sigurnošću u poduzeću.

2. Rezultat za pitanje o prisutnosti psihosocijalnog čimbenika rizika:

Strah od gubitka posla

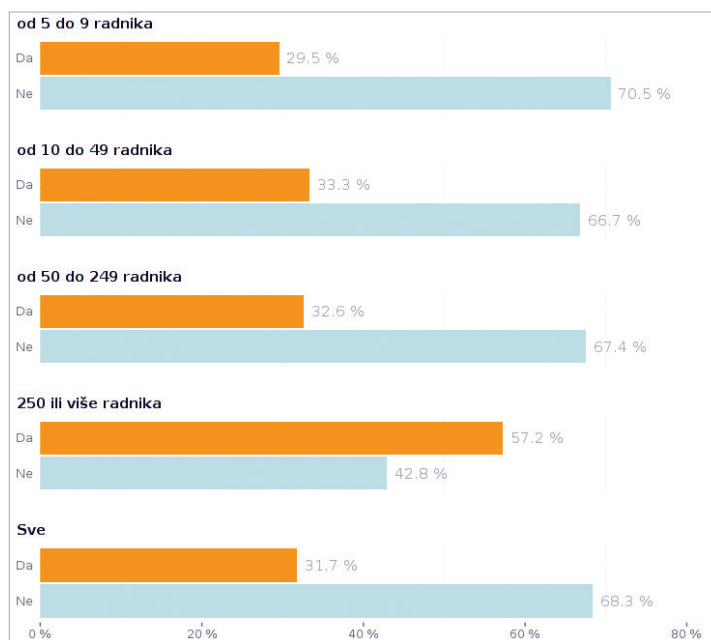
Na slici 3 su u obliku stupčastoga grafikona prikazane vrijednosti svih odgovora po pojedinoj zemlji. 32 % ispitanih u Hrvatskoj potvrdili su da imaju strah od gubitka posla. Rezultat se odnosi na sva poduzeća, bez obzira na sektor i veličinu. Za usporedbu, na razini prosjeka EU-a strah od gubitka posla ima 16 % ispitanih. Ispred nas je jedino Finska s 33 % pozitivnih odgovora. Kada se podatci detaljnije pogledaju s obzirom na veličinu poduzeća, može se uočiti da su radnici više zabrinuti za svoj posao u poduzećima s većim brojem zaposlenih, bez obzira na to što je zaštita

na radu na zadovoljavajućoj razini. To je PSR koji očito ne ovisi o razini upravljanja sigurnošću u poduzeću, već o nekim vanjskim utjecajima (slika 4). Očito je da svi podatci još nisu dostupni na "interaktivnoj ploči" jer pregled nije bilo moguće obaviti za taj rizik prema poslovnim sektorima u Hrvatskoj.

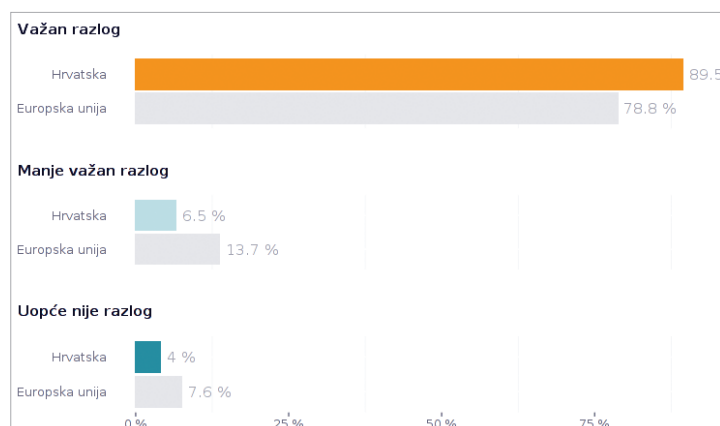
3. Rezultat za pitanje o poticaju za provedbu zaštite na radu u poslovnoj jedinici:

Izbjegavanje novčanih kazni inspekcije rada

Na slici 5 prikazana je usporedba stava zaposlenika u Hrvatskoj s obzirom na prosječni stav u EU-u o motivaciji provedbe ZNR-a. Odabran je s obzirom na to da dobro predstavlja naš poznati stav (stav naših poslodavaca) da ZNR treba održavati tek toliko da se ne plate kazne. Bez obzira na veličinu i sektor poduzeća u Hrvatskoj to je poticaj za više od 89 % ispitanih.

Slika 4 – Prisutnost straha od gubitka posla s obzirom na veličinu poduzeća u Hrvatskoj

Slika 5 – Usporedba stava hrvatskih zaposlenika i prosjeka u EU-u o tome koliko je izbjegavanje novčanih kazni inspekcijama važan poticaj za upravljane sigurnošću